

Nr. 2.

Anul I.

Sibiu

25. August

1877.

ALBINA CARPATILOR

Apare 1 colă și jumătate pe săptămână. ABONAMENTUL pentru Austro-Ungaria: pe an 8 fl., pe 6 luni 4 fl. 40 cr., pe 3 luni 2 fl. 40 cr.; pentru România: pe an 20 lei, pe 6 luni 11 lei, pe 3 luni 6 lei. — Un număr 20 cr. séu 45 banl. — Un volum à 6 colé 70 cr. séu lei 1.70. — La 10 esemplare 1 rabat. Abonamentele se fac la editorul Visarion Roman în Sibiiă, la colectanți, la oficiile postale și la tóte librării.

Amor și răsbunare.

Nuvelă istorică.
(Urmare).

Corbeanu aduse Domnului hainele, și-i ajută să se îmbrace. Pe atunci boerii nu apucaseră încă a adopta costumul oriental, ci se purtau neós românesce.

Vlad își trase în picioare nisce pantalonî albi de lână și se încălță cu nisce ciobote cu turecii scurți; el luă tunica albastră și se încinse cu brêu de mătăsă; pe de-asupra își aruncă o manta albă și pe cap își puse căciula mițosă. Se înarmă pe supt manta cu o sabiă strêmbă turcescă, érá la brêu își vêri un buzdugan. Așa se cobori din palat.

La capêtul scării îl așteptău gardiștiî cu calul înșeuat. Domnul încălecă și plecă neînsoțit de nimenî.

Era întunerec, de nu se zăria drumul nici la ȃce pași; cerul se acoperise din tóte părțile cu nori și nici o steluță nu mai lumina. Stradele orașului erau stăpânite de o tăcere adâncă. Vlad cutrieră în pas câte-va părți ale capitalei, apoi eși afară la câmp. El mēna calul când mai iute, când mai încet; acum ținea drumul drept înainte, acum éráși apuca de-a curmezișul și une-orî făcea cale-întórsă. În jurul său totul era pustiiu: abia se aușia câte un câne lătrând, câte un chiot de cioban, câte un sunet din bucin și murmurul lin al pēraielor.

Âmblase mai bine de-o oră, dar nu întēlnise încă suflet de om. Dela un timp i se făcea, că aude tropot de cal. Se opri și trase cu urechia, apoi își urmă drumul în direcțiunea, de unde i se părea, că vine sgomotul. Merse, cât merse, și începu să zărêscă un călăreț; înteti calul spre dēnsul și preste câte-va momente îl și ajunse.

„Bun ajunsul, voinice!” ȃise Țepeș silindu-se aș-i preface glasul.

„Bună să-ți fiă inima, prietine!” respunse necunoscutul și se opri să vaȃă, cine e. Apoi continuă astfel:

„Vêȃ, că esci boer și om de omeniă. Dar încătrău cu Dumneȃeu? de unde vii și unde mergi?”

„Viū dela Argeș, atăta sciū; m'as duce la Têrgoviște, dar mē tem, că am greșit drumul. Sânt om străin, sânt despre Olt și n'am mai âmblat prin părțile acestea.”

„La Têrgoviște ai să mergi? Apoi n'ai luat drumul bine; te întorci érá spre Argeș. Aide să te povățuesc eū până la un loc.”

Ambii apucară în partea opusă.

Dar cine era óre soțul de drum a lui Vlad Țepeș?

Cine să fiă? Era bietul Vintilă, care colinda pe la curțile boerilor cu intențiunea sciută.

„Dară dumneata de unde esci, boerule?” întrebă Țepeș, lăsând calul mai încet sub cuvênt, că se prea ostenise.

„Eū sânt din Pitesci și mē duc să cercetez pe nisce rude la o moșiă, care nu e departe de aici.”

Țepeș se bucura fórte mult de acéstă întēlnire; el avea o plăcere nespūsă d'a se informa însuși despre sine, de câte ori i se presinta ocasiunea bine venită. Începu decî să descósă pe tovaroșul său în următorul mod:

„Va să ȃică, dumneata esci aprópe de capitală. Veî fi sciind noutăți de pe la Domniă, că-cî la noi noutățile vin cam târȃiu.”

„Ce noutăți să sciî? E togmai sêptēmăna, decând a mai întēpat vodă pe nisce boeri. Alt ceva mai prospēt n'am aușit.”

„De boeriî întēpați se vorbia și pe la noi. Vai de capul nostru, boer dumneata, vai de capul nostru, de nu-și va schimba vodă năravul. Avem s'ajungem toți întēpați. Ce bătaia lui Dumneȃeu pe bieți boeri!”

„Când lupul nu va mai rupe oi, atunci nici Țepeș nu va mai trage boeri în țépă.”

„Eū unul nu mē mir de Vodă, că face tiraniî, ci de țêrá mē mir, cum de'l mai póte răbda. Lumea ne ȃice,

că ne tragem din Râmleeni; dară Râmleeni alungău pe Domnitorii cei rei, ba încă îi și ucidea. Noi însă facem cu totul alt ceva: ne lăsăm, de ne alungă și ne omoră Domni, și nu cutezăm a ne împotrivi, nici când avem cuvânt.”

Vintilă auzind pe străin vorbind, cum vorbea, credea că a făcut un mare câștig în persoana lui. Nimic nu-l mai împiedeca deci d'a-î vorbi cu mai multă libertate și chiar d'a-î destăinui planul complotului.

„S'ar găsi și între noi oameni, — dișe el —, cari să cuteze a-și rădica mâinile în contra tiranilor; dar boerii nostri sunt deprinși a se tot lăsa unii pe alții.”

Pentru voevodul această conversațiune devenia tot mai interesantă. Nenorocitul de Vintilă îi căduse în mreajă. Țepeș, ca să strângă și mai mult mreaja și să încurce și mai rău pe boer într'ensă, continuă astfel:

„Ar fi de ajuns, decă s'ar găsi măcar doi boeri, cari să fiă la un gând: bună-ora, cum suntem noi amândoi. Decă ne-am pune cu tot de-adinsul, să facem începutul, eu îți stau bun, boer dumneata, că preste câte-va zile tiranul de Țepeș ar avea la spate sute de dușmani.”

„Începutul e făcut deja de alții; acum nu mai rămâne, decât să se gască ajutători.”

„Eu unul nu m'aș trage înapoi. Te rog, boerule, decă cunosc pe dușmanii lui Vodă, du-mă și pe mine la densii . . .”

Vintilă opri calul și se puse pe gânduri; éra Domnul dișe mai departe:

„Mă voiți supune la ori și ce îndatoriri; decă se va cere dela mine, ca eu să lovesc mai întâiu pe tiran, bucuros o voiți face. Noi Oltenii suntem dedați a ne pune în pericol pentru binele țerei.”

„Ce folos de vorbă lungă, boer dumneata?” adause Vintilă apucând mâna soțului său. „Jură-mi pe viul Dumneșeu, că vei păstra secretul și cum sunt gata să-ți spun tot, ce se poate spune.”

Inima lui Țepeș bătea de nerăbdare; rădicând mâna drăptă către cer, el rosti cu ton apăsător aceste cuvinte:

„Jur pe viul Dumneșeu și pe sânta cruce, că voiți păstra ori ce taină mi s'ar descoperi.”

Vintilă nu se sciu feri din calea grozavei fatalități, ce venia să-l arunce în prăpastia pierderii. Nesocotitul tânăr, căruia nici prin minte nu-i trecea, că are de-a face cu cel mai periculos dintre oameni, dete tovaroșului său următoarele povețe:

„Măne seră, după ce va întuneca bine, să te afii prin locurile acestea. Colea în drăptă e o cruce de piatră. Să aștepti lângă acea cruce, că eu voiți trâmite om, care te va conduce mai departe. Să urmezi numai după densul și să întri acolo, unde-ți va arăta.”

Vlad nu poftia să scie mai mult.

Ce lesne i-ar fi fost lui, să pună mâna pe Vintilă și să-l ducă în capitală! Dar fiind vorba de un complot, el prefera să pândesca privilegiul, spre a face dușmanilor săi o surprindere teribilă.

„Îți mulțămesc, boer dumneata!”

Acesta fu tot răspunsul Domnului la povețele, ce primise. Vintilă mai adause:

„Ar fi bine, să nu vini numai singur. Silesce, de mai adu și pe alți cunoscuți cu dumneata, dar numai de aceea, în cari vei avea cuvânt de-a te încrede.”

„Fi sigur, boerule, că voiți veni cu mai mulți,” răspuse Vlad cu o deosebită satisfacțiune. „Dară nu bagă de samă, că ne apropiem de un oraș? De cumva e Țergoviștea, apoi te rog, să nu mai ostenesci, că d'aci înainte voiți găsi eu calea și singur.”

„Bine îți; să mă întorc și eu, pe unde 'mi e drumul. Acum âmbă cu Dumneșeu, cinstit boer; însă te rog, păstrează taina, că-cî altfel vom fi perduți.”

„Încă odată îți jur, că nu voiți spune nimenui nimic,” dișe Domnul stringând pe Vintilă de mână. „Ba îți mai jur și aceea, că eu voiți pune mai întâiu mâna pe Țepeș.”

Cu aceste cuvinte boerii nostri se despărțiră; amândoi erau mulțămiiți, amândoi cu voia bună.

Vlad dete calului călcăie și se ducea tot într'o fugă, de părea că sboră. Cu o bucurie diabolăscă el învêrtia buzduganul prin aer în semn de biruință și dișea întru sine:

„Mulțămescu-ți, Dómne, că mi-ai dat în mână pe dușmanii mei!”

Pe la miezul nopții voevodul era în palat. Nici odată el n'a dormit mai bine, decât în noptea aceea.

A doua zi, pe la prânzul cel mare Vintilă era la Stanciu.

Păuna le pusese masa și-i ospetase bine. O olă de pământ sta plină cu vin înaintea lor. Vintilă era vesel și povestia orbului ceea ce petrecuse în călătoria din séra precedentă. Dară Stanciu nu prea arăta voia bună; el abia scotea câte o vorbă din gură și la vin nu se îndesa de loc.

Vintilă observă îndată, că bătrânul are ce-are. Era să-l întrebe de cauza supărării, dar Păuna îl luă pe dinainte și dișe:

„Ce-ți este, tată? De mult nu te-am vădut așa fără voia.” Apoi aruncând la o parte cusătura, frageda copilă se aședă lângă Stanciu și se silia să-l mai consoleze astfel:

„Te dóre ceva? n'ai dormit bine? ai auzit dórá vre-o veste neplăcută?”

„Nu mă dóre nimic, copila mea”, răspuse Stanciu stringând-o la pieptul său.

„Póte că eu îți voiți fi făcut vre-o supărare” — întrerupse Vintilă cu nedumerire.

„Tu, fétul meu? Dómne feresce! Tu mi-ai făcut bucuria, dragă Vintilă. Sunt vesel, când te sciu în casa mea. Te iubesc ca și pe un copil din sângele meu.”

„Dară eu bine văd, tată, că inima nu-ți e la loc” — urmă éráși Păuna. „Prea esci îngândurat, prea oftezi, prea te tulburi. Nu cumva se va fi întemplat vre o nenorocire cu bucatele de pe câmp, cu turmele dela târle?”

Stanciu nu se mai putea stăpâni. Din genele lui începeau a se fura nisce lacrimi fierbinți. Păuna le observă și întorcându-se către Vintilă îi dișe cu voce uimită:

„Plânge tata, Vintilă, plânge cu lacrimi.”

Vintilă se aședă și el lângă Stanciu și se încerca în tot chipul, să-i aline durerea necunoscută. Stanciu apucă pe ambii tineri de mână și le grăi astfel:

„N'are să fiă bine de noi, copiii mei. Tirantul, care mi-a luat lumina ochilor, vrea să mă lipsesă și de acea mângăere, ce singură mi-a mai rămas pe lume. El a trâmăis eră la mine pe vătaful țepelușilor, ca să-mi spună, că s'a hotărât a mă face socrul de Domn.”

Vintilă și Păuna remaseră încrămeniți. Fetele lor se făcură, cum e pământul; inimile lor băteau mai încet și sēmănau a sloiuri de ghiață. Se uita, sērmanii. unul la altul, dar gura nu și-o puteau deschide.

„Cum vĕ spun, copii“ — adause bătrânul tremurând — „neomul de Țepeș a pus gând rău cu mine și cu voi.“

„Ce răspuns ai dat țepelușului, boerule?“ întrebă Vintilă cu neastĕmpĕr. „Nu cumva te-ai arĕtat învoit cu cererea lui Vodă?“

„Să se arete învoit?“ ȕise Păuna cam speriată. „Să mă dea pe mine după acela, de care se înfioră țĕra întĕrgă? Nu! tatăl meu nu pōte fi atāt de crudel. — Mai bine să-mi legi, tată, o pĕtră de grumaȕi și să mă dai pe apă.“

„Nimic n'am promis lui Vodă, băeți; din contră, i-am dat un strașnic refuz.“

Acum tinerii se simțiau ceva mai liniștiți.

„Dară togmai pentru că i-am dat un refuz — continuă Stanciu — togmai pentru acĕsta mă tem mai mult. Țepeș

e călcător de lege și vĕrsător de sänge, e om cumplit, când stă să-și rĕsbune. Tĕma mea nu e pentru mine, ci pentru voi. Eū voiū trăi, nu voiū trăi, tōt una-mi este; dar de tinerețele vōstre ar fi pĕcat.“

Păuna tremura, cum tremură plăpândul firicel de erbă, când suflă crivĕțul cu turbare. Vintilă își venise în fire și ȕise plin de inimă:

„Bun e Dumneȕeu! . . . Ȑilele tiranului sunt numĕrate și se țin numai ca într'un fir de pĕr. De sĕră vor veni boerii, ca să ne înțelegem, cum să-i omorim. El nu va scăpa din mâinile nōstre.“

„Apoi chiar să scape“ — întĕrupsese Păuna — să-și verse chiar urgia și turbarea asupra nōstră, eū voiū suferi bucuros ce va suferi și Vintilă, dar de dĕnsul nu mă voiū lăsa.“

„Rostind aceste cuvinte, inocenta copilă plecă ochii în jos: era cea dintăiū mărturisire a dragostei, ce simția pentru Vintilă.

(Va urma.)

Țarul Rusiei, Alesandru II.

Rĕsboiul de Crimeea nu era încă terminat, când Țarul rusesc Nicolae I își dete sufletul în 18 februarie st. v. 1855. În aceeași ȕi se sui pe tronul Rusiei fiul cel mai mare al rĕposatului, adecă Alesandru II, care continuă rĕsboiul, purtat cu atātă energiă de tatăl sĕu. Dară Alesandru încă n'a fost mai norocos în fața dușmanilor împĕrăției. După căderea Sevastopolei ne mai avĕnd încătrău, el trebui să se gândĕscă la încheierea păcei, de ore-ce Rusia sleise tōte miȕlōcele, de care dispunea mai înainte. Se făcu mai întâiū armistițiu, apoi începură îndată și negocierile de pace în conferințele dela Paris; pacea s'a subscris în 30 martie 1856. Rusia nu se putea lăuda cu rezultatele obținute în urma unui rĕsboiū atāt de lung și atāt de crāncen, care a costat o sacrificie enormă; dară ea se putea mângăia cu aceea, că pe tronul împĕrăției șĕdea un monarc, care avea durere de țĕră și de popor și arĕta un zel înfocat întru vindecarea ranelor statului.

Alesandru II s'a născut în anul 1818; el și-a făcut educaținea sub conducerea poetului Schukowsky, care sciū să înzestreze pe elevul sĕu cu o comōră de însușiri alese și de simțĕminte nobile. Împĕratul Nicolae încĕdintase fiului sĕu încă de timpuriū nisce funcțiuni însemnate; încă din frageda prunciă Alesandru fu numit cancelar al Universității de Helsingfor și în acĕstă calitate el contribui mai târȕiū fōrte mult la rĕspândirea limbei finice și la desvoltarea ei. După ce și-a perfecționat educaținea militară sub conducerea celor mai buni generali, el a fost înălțat la rangul de ataman al tuturor oștirilor căzăcesci și de comandant al corpului de grenadiri; dela 1849 încōce Alesandru conducea tōte trebile instrucțiunei militare.

În tinerețe Țarul de astăȕi al Rușilor făcu multe călĕtorii; în aceste călĕtorii era însoțit de generalul Lieven. De câte ori împĕratul Nicolae se depărta din capitală, el lăsa trebile Domniei în grija fiului sĕu, dându-i astfel ocaziune de-a se pregăti pentru opera guvernării. După anul 1848 Alesandru a fost trāmis de repetite ori în misiuni importante la curțile din Viena și Berlin. Ajuns în etate mai matură, dĕnsul se retrase pe cât-va timp din serviciul militar, pentru a-și restaura sănătatea.

După suirea sa pe tron Alesandru II se duse de visită câmpul de rĕsboiū, ceea ce contribui fōrte mult la îmbărbătarea trupelor. Încheindu-se pacea de Paris, noul Țar călĕtori la Moscova, unde publică un program, prin care promitea, că va împărați în pace. Și cu adevĕrat se pare, că opera păcei îl atrăgea mai mult decăt sĕlbaticul sgomot al rĕsboiului. Alesandru II sciū să folosĕscă fōrte înțĕleptĕscă timpul de pace, care urmă după terminarea rĕsboiului de Crimeea. Un vast teren de fapte păcincice se deschidea înainte noului monarc: Rusia avea trebuință, putem ȕice, de-o miie și una de îmbunătățiri și de reforme în tōte direcțiunile. Alesandru II consacra o deosebită îngrijire construierei de căi ferate pe tōtă întinderea imperiului sĕu. Administraținea, justiția și învĕțământul public erau asemenea nisce obiecte de preocupățiuni continue din partea Țarului. Dar ceea ce va glorifica mai cu deosebire domnia lui Alesandru II este negreșit desrobirea țĕranilor de sub jugul iobăgiei seculare; în anul 1863 țĕranii ruși, grațĕia stăruințelor monarcului, deveniră liberi și scăpară de asupra unei aristocrații, care numai silită a putut să se învețe a trăi fără clăcași. Opera păcei, care dete un avĕnt surprindĕtor industriei și comerțului, a fost întĕrruptă la anul 1863 prin insurecțiunea Polonilor. Acĕstă insurecțiune n'a putut să ia dimensiunile, nici s'ajungă la importanța, ce ar fi voit să-i dea capū revoluțiunei, că-cī armata rusĕscă făcuse mari progrese dela 1856 până la 1863; în acest interval de timp guvernul rusesc a întrodus pe terenul instituțiunilor militari tot felul de reforme și de îmbunătățiri. Putem ȕice, că oștirea rusĕscă a fost organizată ca din nou. Togmai insurecțiunea polonă a fost cea dintăiū scōlă practică pentru nōua ostășime întogmită și instruită pe temeiul unui sistem mai bun. Mai târȕiū acĕstă scōlă practică a fost mutată din Europa în Asia. În deceniul curent Rusia avu mai multe frecări cu nisce popōre asiatice, aflătōre în vecinătatea teritorului rusesc. Ostașii, precum și conducĕtorii lor, se exercitară fōrte mult în meșteșugul rĕsboiului cu ocaziunea luptelor din Asia. Dar împĕratul n'a lucrat în Asia numai cu armele, ci și prin diplomația. El isbuti a mai lărgi marginile împĕrăției

prin mai multe cuceriri. Ținuturile Amurului, precum și unele ținuturi din Caucas, apoi Cocandul, Chiva, Turchestanul și Bocchara adăuseră în mod considerabil teritoriul rusesc asiatic.

În cesti mai din urmă anii Alesandru II, ajutat de nisece diplomați ca Gorciacoff și Ignatieff, sciu să obțină mai multe avantaje politice pe cale pacinică. Când cu războiul franco-german, el se folosi de privilegiul bine-venit, pentru a deschide corăbiilor rusesci porțile Mării negre, pe care li le închiseseră marile puteri europene. De atunci încôce Țarul avu mai multe întâlniri în persoană cu împăratul Germaniei și cu al Austriei; aceste întâlniri avură drept rezultat încheierea și întărirea așa numitei alianțe a celor trei împărați.

Dela anul 1875 încôce opiniunea publică în Rusia a început a împinge pe guvern, să facă războiul Turciei pentru a elibera pe popoarele slave, care locuiesc în peninsula balcanică. Se asigură, că împăratul a căutat să reziste în

tot chipul curentului ideilor panslavistice, care agitău în favoarea războiului. Țarul s'a nevoit să ajute Slavilor prin intervențiuni diplomatice și numai după ce silințele sale în această direcțiune s'au dovedit cu totul deșerte, s'a decis a se supune opiniunii publice declarând războiul Turcilor. Alesandru II însoți oștirile sale preste Dunăre și acum se află în cartierul general din Bulgaria.

Se spune despre împăratul rusesc, că preste tot nu prea ar fi partisan al războiului; se afirmă din contră, că firea lui e mai mult pornită spre pace. Dar acestea sunt lucruri, pe care istoria le va lămuri mai bine, decum am putea să le lămurim noi. Pentru a termina mai adaugem numai atâta: domnia lui Alesandru II va figura în istoria Rusiei ca o epocă din cele mai strălucite, — strălucită nu atât prin succesul armelor, cât mai vârtos prin imensele progrese realizate în timp de pace. Țarul Petru cel Mare a apropiat Rusia de Europa; Alesandru II, putem dice, că a introdus cu desăvârșire Europa în Rusia.

Herțegovinenii și Bosniacii.

Dela anul 1875 încôce, peninsula balcanică a devenit din nou teatrul unor întâmplări, care nu vor lipsi de-a schimba în multe privințe situațiunea politică și socială a orientului europen. În toate aceste întâmplări rolul principal l'au jucat până mai deunăzi Slavii din Turcia și astăzi Europa întrégă manifestază un viu interes pentru ei și pentru cauza lor cea dréptă.

Acastă împrejurare ne-a îndemnat și pe noi, să prezentăm cetitorilor nostri un șir de studii despre popoarele slave, care locuiesc între marea-négră și cea adriatică.

Vom începe cu Herțegovinenii și cu Bosniacii.

Unii și alții sunt Slavi de origine, eșii din ramul numit serbo-croat, de care se țin mai toți Slavii de sud. Ei vorbesc limba sêrbescă, întogmai ca și Muntenegrenii. Numărul Slavilor din Herțegovina și Bosnia pôte să trecă peste un milion și jumătate. În privința religiunii locuitorii celor două provincii sunt parte ortodocși răsăriteni și catolici, parte mohamedani. Ortodocșii, cari forméză majoritatea, atârnă de patriarhatul grecesc din Constantinopole, érá catolicii stău sub un vicar, denumit de papa dela Roma.

Din punct de vedere geografic, Bosnia și Herțegovina, dimpreună cu Croația turcescă, forméză un vast triunghi în partea nord-vestică a Turciei europene; două laturi ale acestui triunghi ating teritoriul austro-ungar atât despre miază-nópte, cât și despre apus. Bosnia e despărțită de Austria prin apa Savei, érá de Sêrbia prin riul Drina; Herțegovina se mărginesce spre apus cu Dalmația și spre sud cu Muntenegru. Mărimea teritoriului ambelor provincii, după cei mai mulți, ar fi de 1268 mile pătrate. D-nul Elisée Reclus compară Bosnia cu Helveția; singura deosebire consistă întru aceea, că munții Bosniei nu se înalță până la regiunea zăpedilor și a ghietii. Țera înfățișeză prin întregul munților ei forma unui podeu brăzdat de mai multe văi; cea mai importantă din aceste văi este șesul, numit Novi-bazar sêu Jeni-bazar, care mijlocesce comunicațiunea cea mai înlesniciosă între Bosnia și Rumelia. Herțegovina, care în respect administrativ nu forméză decât un district anecsat la Bosnia, e peste tot o țără muntosă

și sêracă. Drumurile sunt foarte rari în țera acésta; comunicațiunea, de cele mai multe ori, se practică pe nisece cărări stâncose, pe unde abia te poți străcura călare. Capitala în Bosnia propriu ăisă e Serajevo, érá în Herțegovina, Mostar.

Ambele țeri au fost supuse Romanilor încă înainte de nascerea lui Christos și făceau parte din provincia Iliricului. Dela 395 încôce, ele trecură în posesiunea imperiului roman de est, numit și imperiul bizantin.

Până pe la începutul secolului al VII-ea d. Chr. é probabil, că nu se afla încă nici o seminiță slavică în țerile din drépta Dunărei și a Savei. La acésta epocă, Slavii de pe la pôlele Carpaților începură a se trage spre miază-ăi amerințând marginile imperiului bizantin. În anul 630 împăratul Heracliu primi pe acești Slavi pe teritoriul bizantin și le dete locuințe în peninsula balcanică. Aședându-se prin aceste părți de loc, Slavii întemeiară mai multe principate, care până pe la capetul secolului al XI-lea au rămas supuse împăraților din Bizanțiu. Domnitorii acestor principate purtau diferite titluri; ei se numiau jupanii, banii, despoți și regi. Istoria lor e foarte obscură.

Serbia, Croația și Dalmația erau cele mai puternice principate sêu regate slave; ele se smulseră mai întâiu de sub dominațiunea bizantină. Bosnia, precum și Herțegovina de astăzi, erau odinioră anecstate când la unul, când la altul din principatele numite. Mai târziu isbutiră și ele a scutura jugul vecinilor mai puternici și a se constitui în state independente sêu semi-independente. În secolul al XIV-ea Bosnia se înalță la rangul de regat, érá Herțegovina începu a fi administrată de duci naționali, tributari regilor bosniaci. Une-ori regii ungueresci, cari supuseseră deja Croația, își arogau un fel de suveranitate peste Bosnia și Herțegovina.

În anul 1463 Bosnia, slăbită prin tulburări și prin certe interne, fu cucerită de Turci; după două-deci de ani Herțegovina avu aceeași sorte. Ea fu anecsată, ca o simplă prefectură, lângă Bosnia, care devenise provincie sêu guvernament.

Pe timpul cuceririi otomane, locuitorii din Bosnia și Herțegovina erau toți creștini, parte ortodocși, parte cato-

lic. Ei formaū două clase sociale: a nobililor și a poporului. Unii dintre nobili sōu magnați periră cu gloriă în lupta pentru apărarea patriei; alții vedēnd patria subjugată și robită, pribegiră prin țerile vecine. Nobilii rămași în țeră trecură cu toții la religiunea islamului, se turciră de bună voia, pentru ca să-și conserve în chipul acesta proprietatea și privilegiile. Acești Slavi renegați, deveniți begi sōu beși musulmani, formaū singura clasă aristocratică în totă Turcia. Creștinii, cari nu erau nobili păstrară și mai de parte religiunea lor. În calitate de creștini ei nu puteau să fiă egali cu musulmanii, ci deveniră turma, adecă raiaua a sultanului; proprietatea și-o perdură și pentru folosirea pământului fură obligați să plătescă tribut, haraciū.

Ce deosebire între condițiunea socială a begilor renegați și între aceea a raialelor creștini!

Renegații, adecă Slavii prefăcuți în begi musulmani, rămaseră proprietari feudali peste moșiile lor și tot-deodată ei aveau să reprezenteze, în puterea sistemului feudal, și autoritatea legală în Bosnia și Herțegovina. Față de sultanul, care nu esercita decât o autoritate nominală în cele două provincie, begii aveau o singură obligațiune, adecă aceea de-a da omeni de oște în cas de războiū. Acea strălucită călărime de spahii, care „până la începutul secolului al XIX-ea a fost una din puterile viue ale islamismului,” se recruta dintre renegații slavi din Bosnia și Herțegovina.

În asemănare cu begii, cu acești domni feudali, ce era oare bietul popor creștin, raiaua? Creștinii pe lângă aceea, că erau supuși sultanului, mai deveniră cu timpul și iobagii, clăcașii begilor. Ei fură dați cu totul pe mâna acestei aristocrații inderētnice, care privia la dēnșii cu mai mare dispreț, decât chiar Turcii din nascere numindu-i ghiauri și torturându-i cu munca și cu dicimele. Pe de altă parte bieții raiale aveau să plătescă dări grele statului. Și statul ce le da oare în schimb pentru sarcinile ce purtau? Nu numai că nu-i primia în nici un fel de funcțiuni, dar nu-i admitea nici măcar ca martori la judecări. În serviciul militar încă nu se admiteau creștinii în calitate de creștini; pentru scutirea dela acest serviciū ei trebuiau

să plătescă statului un anumit impozit cunoscut sub numele de bedel sōu bedelat askarie.

Situațiunea politică-socială, în care au gemut creștinii sute de ani, era cumplită, că-că la relele și neajunsurile deja arătate, se mai adaugeau din când în când și alte nenorociri grozave. Pe când Pōrta întreprindea expedițiunile de cucerire încontra Ungariei și Austriei, oștirile turcesci treceau adeseori prin Bosnia și Herțegovina, atât la ducere, cât și la întōrcere. Cu privilegiul acestor treceri sēlbaticile horde călcau pe creștini, îi jăfuiiau, îi omoriau, le aprindeau casele și bisericile. Reduși uneori la sapă de lemn și împinși la desperare, creștinii emigrau cu miile. Dēcă din întēmplare unii dintre cei pribegiți nu puteau

trăi în țeră străină, ci se vedeau siliți a se întōrce érași la vetrele lor, atunci aristocrația renegată îi silia să-și rescumpeze cu mari sacrificie averea ce le fusese răpită în absința lor.

Între împrejurări ca acestea, ce om cu inima neîmpetrită și cu mintea la loc ar fi putut și ar putea pretinde dela bieții creștini, ca să nu se simtă nemulțămiiți sub dominațiunea otomană?

Însē lucru ciudat! Nemulțămiiți nu erau numai creștinii, ci uneori chiar, și begii musulmani, Slavii renegați. Și pentru ce? Oare sōrtea lor nu era destul de favorabilă? Ce le mai trebuia?

Am dīs mai sus, că begii representaū singuri autoritatea

legală în Bosnia și Herțegovina. Acesta decurgea ca o consecință naturală din sistemul feudal, după care se administraū cele douē provincie. Guvernatorul numit de sultanul întēpina tot-deuna dificultăți și împotriviri din partea fanaticilor begi. Ei se simțiau loviți în privilegiile lor, ori de câte ori sultanul își aroga după a lor socotință, prea mult amestec și prea multă putere în administrațiune. Begii ar fi poftit, ca tot ce se făcea relativ la Herțegovina și Bosnia, să purcedă numai din inițiativa lor; dēcă această poftă nu le era împlinită, atunci ei se puneau în opozițiune deschisă față de guvernul central.

Așa dară cauzele de nemulțămire esistaū în tōte părțile, la musulmani, ca și la creștini; dară aceste cauze de nemulțămire erau tot-deodată și motive de revolte, de insurrecțiuni. „Dela sultanul Selim încōce — dīce un scriitor

Alexandru II. (La pag. 15).

autorizat — Bosnia și Herțegovina au fost în stare de insurecțiune, cel puțin latentă și împreună uneori cu nisce izbucniri violente.“

Dară insurecțiunile mai serioase și mai grave sunt cele din secolul nostru.

Creștinii asupriți și de guvernul otoman și de begii proprietari, începură a reclama reforme, prin care să li se îmbunătățească soarta. Dacă reclamațiunile lor rămăneau nebăgate în seamă, se vede că reformele introduse nu se aplicau de către funcționari, atunci raialele se revoltau. E adevărat, că dela 1830 încôce, sultanii se puseră cu tot de-adinsul să reorganizeze statul prin reforme favorabile tuturor supușilor. Dară ce folos? În Bosnia și Herțegovina hatti-șerifele Sultanilor întâmpinau tot deuna cea mai înverșunată împotrivire din partea Slavilor renegați. Begii feudali, unica aristocrație recunoscută în tot imperiul otoman, nu puteau suferi, ca soarta creștinilor să fie îmbunătățită. Acesta ar fi fost o lovitură cumplită în contra supremației și a privilegiilor, de care se bucurau ei în puterea sistemului feudal. Cu cât reclamațiunile creștinilor deveniau mai frecvente, cu cât silințele lor erau mai sprijinite de puterile din afară și chiar favorisate de guvern, cu atât mai cresceau și asupririle raialei din partea aristocrației musulmane.

Bieților creștini nu le mai rămânea alt mijloc de scăpare, decât revolta cu armele în mână, insurecțiunea. Deja în anul 1839 creștinii se revoltară din cauza robotei, ce le impuseseră de curând begii musulmani. Eită care era natura acelei robote: Begii îndatoriră pe clăcaș, să desțelînescă o parte de pământ care nu fusese încă cultivat; produsul de pe acel pământ avea să fie întreg numai al begilor.

Acastă împovărare țeranii o purtău cât-va timp; dară îndată după aședarea insurecțiunii grecesci, ei luară bărbătească hotărîre, de-a muri mai bine cu armele în mână, decât de-a se mai supune strămbătăților și arbitrarului desfrânat. Europa întreveni. Agenții europeni, trimiși în cele două provincii, ca să cerceteze lucrurile cu de-amănuntul, invitară pe insurgenți să adreseze plângerile lor către cabinetul din Viena, care le-a comunicat apoi sultanului. Sultanul ne fiind în stare a înlătura cu totul robota, o mărgini la câte două zile de lucru pe săptămână. Decretul imperial s'a publicat cu mare solemnitate, — dar nu s'a executat de loc. Astfel dela anul 1840 până la 1848 suferințele creștinilor au rămas aceleași.

Cabinetul din Viena a trebuit să întrevină din nou.

În urma acestei întrevineri s'a instituit o comisiune, care se aședă în Trebinie, spre a se ocupa mai serios de cauza creștinilor. Comisiunea era compusă din begi, din pași, din episcopul dela Serajevo și din câțiva preoți, mai ales catolici. Membrii comisiunii rugară pe sultanul, să apere pe bieții proprietari de nisce despoieri nedrepte, propunând tot deodată și următoarea transacțiune:

Robota să fie înlăturată, era creștinii să dea pe viitor begilor și agilor a treia parte din fructe și din legumi, a două parte din nutreț, pe lângă o mică desdaunare.

Acastă nouă formă de impozit se numia tretina. Era clacă pentru clacă, nimic mai mult, și nimic mai puțin! Și cu toate acestea tretina deveni lege între begi și raiale; guvernul în loc de-a o desființa, voia, din contră, să o percăpă și el. Tretina avea să fie platită în natură,

dar mai târziu begii pretinseră, a li se plăti în bani, pretestând, că și ei plătesc în bani impozitul fonciar.

Înspăimantați de purtarea arbitrară a begilor, și ne mai putând să spereze vre o protecțiune din partea guvernului, care se arăta atât de nepăsător față de suferințele lor, creștinii începură să emigreze cu grămada. În anul 1851 vre-o 16,000 părăsiră vetrele lor și se refugiă în Austria. Europa protesta în gura mare. Sultanul se vedu astfel nevoit, să trimită pe Iamil-pașa la fața locului, ca să iea măsuri în contra răului. Impozitul fonciar fu desființat. În locul acestui impozit se puse o tacsă de câte 17 franci pe fiă-care casă.

Măsură nedreptă!

Sărmanul raia era ținut să plătescă de o potriua cu begul cel bogat. Emigrațiunea creștinilor continua deci ca și înainte. Musulmanii din Bosnia voind să împiedece pe iobagi de-a mai emigra, își luară refugiul la violențe. Astfel insurecțiunea se înscenă și din partea begilor. Omerpașa fu trimis în provincie; după multe silințe el isbuti să sugrume revolta cu ajutorul creștinilor. Părta abia acum găsi cu cale să înlătore sistemul feudal în Bosnia și Herțegovina. În locul autorității nominale de până acum se introduse pe viitor autoritatea reală a sultanului; ambele provincii au fost supuse de-a dreptul guvernului central.

Cine a pierdut prin această reformă și cine a câștigat?

Magnații herțegovineni și bosniaci, begii și agii, n'au pierdut nimic. Ei încetară, ce e drept, de-a mai fi căpetenii feudali ca până atunci; dar pământul din posesiune feudală deveni acum pentru densii proprietate privată. Obligațiunile lor față de sultanul încă încetară, că-că corpul de arme al spahiilor a fost desființat. Era vorba să fie supuși la recrutațiune ca toți ceilalți musulmani; dară Părta ne având încredere în ei, nu-i prea recruta pentru oștirea regulată.

La rândul lor, creștinii n'au câștigat nimic. Ei ajutaseră pe Turci să restorne sistemul feudal. Dar prin acesta ei n'au făcut decât să-și schimbe stăpânii, se vede mai bine din, să și-i înmulțescă. Turcii îndată ce s'au instalat în provincie, desarmară pe creștinii și-i deteră fără nici o apărare pe mâna begilor, ale căror moși aveau să le cultive ca și până acum. Pe de altă parte, funcționarii turci, trimiși în diferitele ținuturi, favoriau fățis pe begi, era pe supușii creștini îi asupriau, cum era mai rău.

Apoi și altă plagă mai veni pe capul sărmanilor raiale.

Părta înșiră cete de bași-bozuci de-alungul frontierei despre Muntenegru. Scopul acestei măsuri era de-a face pe Muntenegrenii să se oprască dela obicinuitele jafuri pe teritoriul turcesc. Bași-bozucii nu ținură seamă de misiunea, ce le fusese încredințată; ei în loc de-a păzi țera de Muntenegrenii începură să comită tot felul de escese în contra averii și chiar a vieții creștinilor. Geandarmii însărcinați cu menținerea ordinii prin districte nu comiteau tot mai escese ca bași-bozucii, dar fiind aședăți prin sate și prin casele locuitorilor, cășuna și ei destule neajunsuri celor ce-i găzduiau.

Reformele introduse după răsturnarea sistemului feudal nu se putură aplica în Bosnia, decât prin asprime; dar peste curând ele deveniră literă murtă. Begii, funcționarii și bași-bozucii, lăsați de capul lor, făceau cu creștinii, ce le plăcea: îi batjocoriau și-i apăsau pe întrecute. Toți erau ca nisce lupi în turma pașahului!

Cuțitul ajunsese la os. În anul 1856, Luca Vulcalovici înalță stégul insurecțiunii. Cele dintâi lupte începură prin ținutul Sutorinei. La 1857 intră și Muntenegrul în război, ca să ajute pe insurgenți. Turcii fură bătuti și respinși până la Trebinie. Creștinii continuară lupta cu bărbăția și o susținură până pe la mijlocul lunii lui Maiu 1858. Atunci Pórta se vedu nevoită să încheie armistițiu cu Muntenegrul, cedându-i și o parte de teritoriu.

Insurgenții voind să încerce și ei o împăciuire, rugară pe consulii Franciei și Angliei, să le servescă drept mijlocitori. Intervențiunea consulilor la început a fost foarte energetică, dar când era togmai momentul decisiv, ea mai perdu din energiă. Turcii isbutind a rămânea singurii domni ai situațiunei, nu făcură creștinilor nici un fel de concesiuni. Prin urmare pacificarea a fost numai momentană și nu putea să dureze timp îndelungat.

Pe la finea anului 1860 totul era din nou în flacări.

O femeie creștină omorise un câne, care âmbra să o musce. Ea fu sugrumată de stăpânul cânelui. Această întâmplare provocă o reuniune de ómenii și reuniunea fu urmată de o luptă.

Muntenegrenii nici de astă-dată n'au putut să stea pe loc. Ei se amestecară iute în afacere, ca nu cumva să le scape privilegiul nefolosit. În anul 1861 Pórta concentră oștiri număróse în contra insurgenților și a Muntenegrului. Tot-deodată ea fu silită, să accepte concursul unei comisii europene, al cărei scop era de-a face să înceteze luptele cât mai curând.

Se începură deci negocieri. Cererile creștinilor din Herțegovina nu erau nici decum exagerate. Éta care au fost acele cereri:

Să se dea creștinilor funcționari turci, buni și drepti, precum și un fel de procuror (hodja-bași), care să le apere interesele față de autoritățile locale; să se respecte religiunea creștină și să se concedă clădirea de biserici cu clopote. Locuitorii creștini să aibă dreptul d'a-și alege un episcop național și de-a întemeia școle; geandarmii turci să nu mai fiă adăpostiti prin casele locuitorilor; proprietarilor musulmani să nu li se mai dea decât a patra parte din recoltă. Dările să se stringă prin hodja-bași, cari le vor preda apoi autorităților respective; păzitorii frontierei să fiă aleși dintre creștini și solda convenită să li se socotescă din dare; în fine, dările înapoiate să se erte.

Omer-pașa răspunse la aceste cereri printr'o proclamațiune cu data dela 1 Maiu 1861.

Această proclamațiune acórdă, în numele sultanului, amnestia generală și értă dările înapoiate; concede fiă-cărei comune să-și alegă un primar seú doui; asemenea se vor numi pentru fiă-care district câte doui hodja-bași, luați dintre persoanele, care s'ar fi bucurând de încrederea locuitorilor. Proclamațiunea acórdă mai departe: libertatea cultului și întrebuintarea clopotelor; ea dispune, ca geandarmii să nu se mai adăpostescă prin casele particularilor; să între în vigóre învoirile stabilite cu proprietarii și arên-dașii din Bosnia; dările să se rădice și să se predea autorităților de primarii și hodja-bașii respectivi; să se recomande patriarhatului trâmitemea de episcopi naționali; și să se înlesnescă locuitorilor dobândirea de proprietăți fonciare.

Proclamațiunea fu adusă la cunoscința ambasadorilor străini și acestia încuviințară cuprinsul ei.

Dară insurgenții nu se mulțamiră cu concesiunile promise. Ei pe lângă acestea mai reclamară dela Turci, ca să le reedifice o mănăstire și mai multe biserici dărimate de musulmani; protestaui apoi și în contra aședărei geandarmilor prin sate și cereaui, să-și alegă ei înșiși pe metropolitul lor.

O conferință europeană avea să aplaneze dificultățile ivite între Turci și creștini. Conferința nu făcu însă nici o ispravă, că-cî Herțegovinenii manțineau cu energiă și cu hotărre toate reclamațiunile lor. Totul depindea acum dela purtarea Muntenegrului. În cas, când Muntenegrul ar fi continuat războiul și ar fi eșit învingător, atunci Herțegovinenii ar fi profitat de biruințele vecinilor pentru a se aréta și mai rezoluți în fața Porții.

Omer-pașa sciu să înlătoreze printr'o apucătură viclenă această eventualitate. Și éta cum:

Ei se apucă să negocieze separat cu fiă-care dintre cei doui capi ai Slavilor, adecă cu Luca Vulcalovici și cu principele Muntenegrului. În chipul acesta credea, că va isbuti să strice buna înțelegere dintre dênșii, făcând pe fiă-care să cređă, că celalalt are de gând să-l jertfescă.

Luca Vulcalovici n'a avut nici o întelnire personală cu Omer-pașa; cu toate acestea el promise funcționarului ture, că e gata a se supune pe lângă următoarele condițiuni:

1. Districtele Trebinie, Nikici și Gazko, care se mărăginesc cu Muntenegrul, să recunoscă suveranitatea sultanului și să primescă în schimb o organizațiune, cum e a Sêrbilor.
2. Această organizațiune separată să se pună sub garanția Europei.
3. În aceste districte să nu mai fiă funcționari și soldați turci, nici prin fortărețe, nici prin locuri deschise.
4. Contribuțiunile să se rădice prin autoritățile locale, care vor avea să verse Porții pe tot anul un tribut anumit.

În acelaș timp Omer-pașa negocia și cu principele Muntenegrului, fără să aibă câtuși de puțin intențiunea de-a ajunge la vre-un rezultat serios. Era vorba numai de-o intrigă; ea și reuși de minune. Neînțelegerea între cei doui conducători ai Slavilor fu pusă la cale. Mai apoi consulul rus din Ragusa, Petcovic, isbuti a împăca érași pe Luca Vulcalovici cu Danilo, principele Muntenegrului.

Această împăcare nu mai folosi nimic, de óre-ce anul 1862 a fost fatal pentru Muntenegrenii. Urmasul lui Danilo, strémtorat de Turci, a fost nevoit să primescă nisce condițiuni foarte grele, pentru ca să pótă conserva independința micului seú stat.

Acum nici Herțegovinenii nu mai aveau încătrău; au trebuit să se supună și ei și să primescă condițiunile dictate.

După atâtea esperințe, Pórta ar fi trebuit să caute a înlătura pentru viitor toate cauzele, care au fost produs insurecțiunile din trecut, — să caute a le înlătura prin orî-ce mijlóce și cu orî-ce preț.

Ea n'a făcut acesta, și cu atât mai rău pentru dênșia!

Dela 1862 până la 1875 creștinii avură să îndure aceleași asupriri, aceleași tirânii, ca și mai înainte. Ceea ce necăjia mai mult pe creștini erau impositele sdrobotóre, precum și esacțiunile și abuserile, ce se comiteau cu privilegiul perceperii lor. Sistemul dărilor nu era de natură de-a mai readuce pacea și liniscea printre supușii creștini ai sultanului. Dēcă pe lângă strêmbătățile de tot felul, ce îndură creștinii dela musulmani, vom mai adauge și ura neîmpăcată, fanatismul național și religios, care stăpânesce

de o potrivă pe Turci și pe creștini, apoi lesne vom înțelege, că repețirea insurecțiunilor în Herțegovina și Bosnia este oșești-cum o lege creată de împrejurări.

Și insurecțiunile cu cât se repetesc mai des, cu atât sunt mai anevoiă de potolit. Era un timp, când promisiunile Porții și mișlocirile diplomatice înduplecau mai lesne pe insurgenți, să depună armele și să aștepte îndreptarea rēului dela nisece reforme favorabile. Astăzi insurgenții, după atâtea decepțiuni, nu mai dau nici un creșmētent promisiunilor venite dela Tarigrad, nu mai sperēză mult dela intervenirea puterilor, care de atâtea ori a rēmas fāra rezultat. Cea mai bunā probā despre adevērul acestei afirmațiuni ne-o dā insurecțiunea dela 1875. Pre cānd notele diplomatice se preāmblau dela Viena până la Constantinopole, pre cānd guvernul otoman se silia în tot chipul, să convingā pe creștinii herțegovineni și bosniaci despre deosebita sa bunăvoință, creștinii încredințați, că îmbunătățirea sorții lor atārna în prima linia dela dēnșii, apucară armele, mai întāiu în Herțegovina, apoi în Bosnia.

Acēstā insurecțiune din urmă nu e încă terminată și nime nu pōte prevedea, care va fi rezultatul ei final. Sā sperām însă, că acela va fi așa, cum îl dorește insurgenții. Causa lor e drēptā, și a pretinde, că triumful ei ar putea să periclitizeze esistența unor state vecine, e un lueru absurd. Acești omeni nu cer alt ceva, decât numai să li se dea și lor posibilitatea d'a trăi neasupriți, să li se dea condițiunile de progres și de desvoltare. Atāta e totul!

Lumea se mirā vēdēnd pe insurgenți, că sunt în stare a se mēsurā c'un inamic atāt de puternic. Suflet de om nu va denega insurgenților curagiul și voinicia; trebuie înse constatat, că ei au nisece aliați siguri, nisece ausiliari, în cari pot pune tōtā încrederea: sunt munții patriei lor. Din acești munți insurgenții luptā tot deuna ca din nisece

fortărețe naturale, pe care inamicul nu numai că nu le pōte dērīma, dar nu pōte nici macar să le ocupe fāra perderi imense.

Sclāvīa seculară n'a permis creștinilor din Bosnia și Herțegovina să realizeze nici un progres mai însemnat pe terenul culturēi. Scōlele abia acum încep a se mai rădica, dar numai prin localități mai de frunte. Ei sunt încă adevērați copii ai naturēi; duc o viețā simplā și patriarcală. Ocupațiunile lor sunt, la țērā, agricultura și economia de vite, prin orașe, negoțul și meșteșugurile. La ei industria profesională se aflā încă pe un stadiu primitiv; erā industria casnică s'a desvoltat în mod considerabil. Cei mai mulți trăesc prin bordee miserabile, ca și Bulgarii: nutrimētul lor principal e laptele, brānza și legumile. Ei în genere sunt frugali și nepretențioși în ceea ce privesce traiul vieții.

Îmbrăcămīntea Herțegovinenilor și a Bosniacilor e preste tot aceeași, ce o pōrtā și ceialalți Slavī din peninsula balcanică. Pantaloni lor până la genunchi sunt fōrte largi și sēmēnā a saci; dela genunchi în jos sunt lipiți de picior; încălțămīntea celor sēraci sunt opincile, erā cei mai avuți pōrtā papuci. Preste cămașā se încing c'un șal mare. Scurteicele lor și vestele sunt uneori fōrte elegante; ele se încheie cu nasturi. Pe cap pōrtā căciuli și fesuri; preste fesuri înfășurā uneori șaluri după moda Turcilor. Femeile încă pōrtā pantalonii largi, ca și barbații, precānd altele āmblā în rochii; și ele pōrtā pe cap un fes, împodobit pe dinainte cu salbe și bănuți. Între femeile bosniace se găsesec une-orī frumuseți alese. Tōtā îmbrăcămīntea atāt a bărbaților, cât și a femeilor, se face din produsele industriei casnice.

Herțegovinenilor și Bosniacilor li se objectēzā adeseori crușime și barbariā. Se pōte, că vor fi barbari în unele privințe. Era însă datorīa Europei civilizate, să nu permitā barbariei a se întinde atāt de departe. I. Al. Lăpēdat.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Armata română.

(Urmare.)

Periōdul al treilea.

Anul 1821 puse capēt Domniei Fanarioților.

Un secol fusese de ajuns pentru a face, ca națiunea română să degenerēze aprōpe cu totul. Caracterul național dispāruse din clasele mai înalte ale societății; limba română nu se mai grāia decât de poporul țeran. Virtuțile strābune erau date uitārei și suvenirile trecutului abia se mai păstrāu în dōue-trei familii boeresce și la câți-va omeni cārturari. În capitala Țerei romānesce o singurā scōlā devenise romānescā prin stāruintele nemuritoriului G. Lazar.

Acēsta era situațiunea Romānismului dincolo de Carpați, cānd un brav Oltean, Tudor Vladimirescu, provocā pe Romāni să apuce armele pentru salvarea naționalității și pentru apērarea drepturilor patriei. O cētā de junī entusiasmați alergară sub drapelul viteazului Oltean. E adevērat, că Tudor n'a avut timp să reînființeze o armată română națională. Cu tōte acestea eșirea la ivēlā a bravului Oltean a fost ca o dulce reamintire a timpurilor de vitejiā și de gloriā.

Mișcarea revoluționară provocată de Tudor Vladimirescu, avu drept rezultat, că țerile romāne căpētarā dreptul d'a-și alege Domni indigeni. Dară acești Domni atāt de mult erau supuși influințelor din afarā, încāt mai nimic nu puteau

întreprinde din propria lor inițiativā. Mai ales în ceea ce privesce organizarea unei puteri armate, Domni moldo-romāni trebuiau să fiā la început cu mari reserve, ca nu cumva să-și atragā disgrația Porții prin escesul de zel național.

În anii 1828 și 1829 țerile romāne furā acoperite de oștiri Rusesci, care mergeau să se lupte cu Turcii. Romāni nu rēmaserā simpli spectatori în fața resboiului ruso-turc de atunci. Compatrioții lui Tudor Vladimirescu formarā un corp de voluntari și ajutarā pe Ruși în operațiunile dela Dunāre. Acești voluntari, numiți panduri, aveau să devinā simburele pentru formarea unei armate naționale.

După încheierea păcei, țerile romāne intrară într'un nou stadiu de desvoltare politică. Ele sunt puse sub protectoratul Rusiei și prin influința acesteia își dau o nouā constituțiune, cuprinsā în așa numitul Regulament organic dela anul 1830. Acest Regulament, ce e drept, trebuie privit mai mult ca o operā a protectorilor, decât a protegeaților. Cu tōte acestea el n'a fost cu desēvērșire în defavōrea celor dōue principate.

Cu Regulamentul organic se rēncepu și organizarea armatei dincōce și dincolo de Milcov. Cele trei elemente istorice ale oștirēi naționale se iaū ca bazā la acēstā organizare.

Vom arăta în câte-va cuvinte dezvoltarea instituțiilor militare în decursul periodului al treilea.

În Țera românească.

Armata permanentă, numită și straja pământenească, era pusă sub comanda marelui spătar, ajutat de un stat major. Ea consta din trei polcuri (regimente) de infanterie și din 6 escadrone de cavalerie, c'un total de 4656 oameni.

Polcul se împărțea în 2 batalioane, batalionul în 4 rôte (companii), róta în 2 plutone, plutonul în 6 despărțiri (secții). Escadronul de călăreți avea 4 plutone și plutonul érași 6 secții. Comandantul polcului se numia polcovic (colonel); comandantul batalionului era majorul, al rôtei căpitanul; afară de căpitan la o companie și la un escadron mai erau două parucici (locotenenți) și două praporcici; (sublocotenenți).

Timpul de serviciu era de 6 ani.

La anul 1835 Alesandru Ghica dete oștirea stégurii. El a format și o suită de oficeri de ordonanță. În anul 1839 tot acest principie înființă și stabul domnesc. La 1843 escadronele de cavalerie se formară în trei divisiune, privindu-se ca regiment deosebit.

În anul 1845 s'au dat călăreților lănci, éra în 1849 li s'au dat carabine.

În anul 1856 se mai înființară 2 escadrone de călăreți.

Artileria datéză dela anul 1845, când se puseră două piese pe afete în Craiova. Sultanul dăruí 4 tunuri și în anul 1850 mai dăruí alte 8. Astfel se formă o baterie. Acést'a în anul 1859 se împărți în 2, una pedestră, alta călăreță.

Tot la 1845 se înființă în Bucuresci și o companie de pompieri, în locul așa numiților tulumbagii de mai înainte. Afară de acést'a s'au mai înființat trei șalupe canoniere, spre a face poliția Dunărei între Brăila, Giurgiu și Turn-Severin.

În anul 1847 principele George Bibescu fundă cea dintâi scólă militară cu 17 cadeți, luați din cadrele oștirea. Acéstă scólă se și desorganisă în anul următor. Principele Barbu Stirbeiú o reînființă cu două ani mai târziu. Se primiaú ca elevi copii în etate de 12—14 ani. Numérul lor la 1850 era de 30, éra la 1851 de 45. Elevii învêțau câte 4 ani, apoi eșiau în armată cu gradul de sublocotenenți.

În anul 1859 efectivul armatei permanente în Țera românească era de 6250 oameni.

Miliția se compunea din corpul de geandarmi, cari s'au numit mai târziu dorobanți. Ei erau călări. Dorobanții s'au format în anul 1832. Se alegeau din sinul comunelor dela etatea de 20 — 40 de ani și la fiă-care an se prenoia a 5-ea parte. Dorobanții stăteau la ordinele prefectilor și făceau serviciu administrațiunei de prin județe. Șeful lor se numia tist. Serviaú câte 10 zile pe lună, restul timpului erau lăsați pe la casele lor.

Dorobanții erau obligați să-și procure pe spese propriie caii, hainele și armele. Dela stat nu primiaú decât solda pe cât timp se aflaú în serviciu.

În anul 1850 principele Stirbeiú îmbunătăți sôrtea dorobanților. El îi împărți în 2 inspectorii; éra la 1852 le dete stégurii ca ale cavaleriei regulate.

Miliția pedestră consta din așa numiții cordonași

séu potecași, adecă grănicerii de mai târziu. Ei s'au întogmit în anul 1834 cu scop de a păzi frontierele. Toți locuitorii dajnici de pe la margini, dela etatea de 20 — 50 de ani, formaú cete de câte 6 ómeni și fiă-care cetă făcea pe rând serviciu de câte o săptămână.

Céta era obligată să aibă 4 ómeni cu arme spre pază, apoi 2 vislași cu hrana și îmbrăcăminte lor, precum și cu luntrile necesare; ea era ținută, să clădescă și pichetele pentru adăpostirea păzitorilor.

Aici e vorba despre grănicerii de pe lângă Dunăre.

În anul 1850 grănicerii propriu diși înlocuiră pe cordonași și potecași. Ei fură organizați milităresce, alegându-se din ómeni dela etatea de 20 — 40 de ani. Se puseră sub două inspectorii: unul la Dunăre și altul la Munți. Corpul întreg se împărțea în 5 batalioane de câte 4 companii: trei batalioane la Dunăre și 2 la Munți. Pentru un pichet de la Dunăre erau rânduiți câte 22 de ómeni, între cari trei rezerve; acéști 22 de ómeni se recrutaú dela 120 de familii. Pentru un pichet de munte erau 14 ómeni, între cari și 2 rezerve. Garda pichetului se schimba tot la 7 zile.

În anul 1851 se făcură la Munți două linii de pichete, unele pentru vară togmai la margine, altele pentru érnă mai înlăuntrul țerei. La anul 1856 tótă paza Dunărei se puse în sarcina grănicerilor; până atunci păziaú și ómeni din armata permanentă.

Glótele. Necesitatea glótelor a fost recunoscută în proiectul din 1832. Ele aveaú de scop, să apuce armele, ca să apere țera la cas de invasiune, séu când s'ar ivi undeva tâlhari.

În Moldova.

Dela Regulamentul organic încóce armata permanentă a Moldovei se compunea dintr'un regiment de infanterie, organizat în Iași, și din două escadrone de cavalerie.

Pe la finea Domniei principelui Mihaiú Sturza se înființă în Moldova și artileria, compusă din 6 tunuri cu personalul necesar. La plecarea Austriacilor din țera, Moldovenii cumpărară dela dênșii o baterie de tunuri. Personalul artileriei fu completat de Grigorie Ghica.

În anul 1844 se înființase și în Moldova un corp de flotilă pe Dunăre; avea o gualetă cu 6 tunuri și cu personalul necesar. Însé după ce s'a învechit bastimentul, acest corp s'a desființat.

În anul 1847 regimentul de infanterie căpétă numirea de „regiment de muschetari“. Se mai înființă pe lângă acesta și un regiment de vênători pedestri.

În Iași încă se fundă o scólă militară ca și în Bucuresci. Instrucțiunea, uniforma și administrațiunea armatei permanente erau rusesci în ambele principate.

Miliția moldovenescă se compunea la început din slujitorii, parte pedestri, parte călări, și din țimirnași, toți pedestri. Slujitorii erau meniți pentru serviciul administrațiunei din lăuntrul țerei și pentru paza frontierelor. Țimirnașii din Iași transportaú prin orașe corespondențele dela o autoritate la alta.

Slujitorii pedestri și călări de prin orașe s'au transformat la 1850 în geandarmi, formând un regiment organizat întogmai ca armata permanentă.

Glótele aveaú acelaș scop ca și în Țera românească.

În decursul periodului al 3-lea o parte din armata română, mai ales dincóce de Milcov, a luat parte la afaceri serioșe.

În anii 1839 și 1840 erupse în Brăila revoluțiunea Grecilor și a Bulgarilor. La potolirea tulburărilor au contribuit 1 companie din regimentul II de infanterie și regimentul de cavalerie.

În 1848 un număr considerabil de armată română se concentrase dincolo de Olt în România mică, sub comanda resolutilui Magheru. Această armată era gata să se opună intrării Turcilor în țară, decât oamenii dela putere și-ar fi dat învoirea.

Dară evenimentele n'au permis ostașilor români, să intre în război cu inamicii țerei. Cu toate acestea sânge s'a vărsat, și anume în București.

În 19 Iunie 2 companii de soldați din infanterie, comandate de colonelul Solomon, veniră în conflict cu poporul aproape de palatul domnesc. În acest conflict cădură morți 7 oameni din popor și un soldat.

Alt conflict sângeros avu loc între trupele române și cele turcesci, tot în capitală. În 13 Septembrie un batalion din regimentul al II-lea de infanterie, în număr 700—750 de oameni, apără casarma Alesandria în contra Turcilor, cari voiau s'o ocupe cu forța. Batalionul avu trei morți și mai mulți răniți.

În aceeași zi vre-o 180 până 190 de pompieri au fost trimiși la casarma Alesandria din Dealul-Spirei. Cavaleria otomană ce se afla pe lângă curtea-arsă cercă a le opri trecerea, dară pompierii înaintară neîmpedecați. La podișca de lângă casarmă era postată infanteria și artileria turcească. Sublocotenentul de pompieri Bălșan atinse cu cotul pe un artilerist turc și-l aruncă în șanț. Un major otoman de artilerie, supărat de această împrejurare, lovi pe numitul sublocotenent cu latul sabiei. Bălșan scose un pistol și omori pe majorul; după aceea trase un al doilea foc de pistol asupra lui Cherem-pașa și-i ucise calul. De aci urmă o înverșunată luptă între Turci și între pompierii români, cu glonțul și cu baioneta. Turcii aședară două tunuri, ca să tragă în pompieri; dar acestia puseră mâinile pe tunuri și le descărcară în Turci. În cele din urmă pompierii, copleșiți de superioritatea numărului, au trebuit să se retragă. Ei avură 49 morți, între cari 2 ofițeri. Perderile inamicului au fost mai considerabile.

Ce n'ar fi putut face Români în anul 1848 cu nise soldați atât de curăgioși?

Dară în loc de-a fi întrebuițați la vre-o acțiune, mare parte din oameni au fost licențiați. Pe la finea anului, după ce încetară tulburările, batalioanele licențiate fură rechemate sub drapel.

În anii 1853 și 1854, cu ocaziunea războiului ruso-

turc, soldații români, vrând nevrând, au fost siliți pe alocuția să ia parte la operațiunile de pe țărmurile Dunărei. Artileria din Moldova și cea de Țera românească a fost luată de Ruși, ca să-i secundeze în contra Turcilor. Bateria Țerei românești a făcut bune servicii Rușilor în luptele dela Brăila, Gura-Jalomiței, Vadul Silistriei, Ostrovugol și la încungiuarea Silistriei. La 1854 retrăgându-se Rușii, ei duseră cu densii totă artileria țerilor române, dimpreună cu 2 ofițeri. Bateria Moldovei o înapoiară în anul 1856, era cea muntenescă nu o deteră înapoi decât la 1859.

Rușii mai luară cu densii în război două batalioane de infanterie din reg. II și III, precum și 100 de dorobanți din escadronul dela Mehedinți. Unii din acești oameni cooperară cu Rușii în luptele dela Calafat, alții în cele dela Salcia și Cujmir.

Bași - bozuc. (La pag. 23).

La retragerea Rușilor din țară, batalionul regimentului al III-lea fu desarmat și licențiat, pentru că refuzase de-a merge cu Rușii în Rusia; însă curând după aceea el fu chemat din nou sub drapel.

Periodul al patrulea.

În anul 1859 s'a săvârșit la Români de dincolo de Carpați un act politic din cele mai mărețe. Ambele țeri se uniră într'un singur stat, din Moldova și Muntenia s'a făcut o singură Românie. Acest eveniment a dat Românilor mai toate condițiunile de progres și de dezvoltare națională.

Armata națională deveni pentru noul stat un obiect de seriose și continue preocupățiuni.

Alesandru Ioan I și, dela 1866, Carol I de Hohenzolern, eșiți amândouă din rangurile oștirii, au făcut mult pentru organizarea solidă a forțelor armate și pentru perfecționarea sistemului militar. Dela 1859 încôce, oștirea moldoromână, devenită oștirea României unite, a realizat nise progrese, care pun în uimire chiar și pe străini.

Vom înșira după ani tot ce s'a petrecut în acest period pe terenul instituțiunilor militare; apoi pentru a termina vom reproduce pe scurt dispozițiunile legii din anul 1872. Acestea vor fi de ajuns, pentru a da cetitorilor nostri o ideeă cât se pôte de chiară despre armata română.

Mai premitem și următorea observațiune: dela Unire încôce organizarea armatei române nu mai avu de model pe Ruși, ci pe Francesi și Germani. Numirile și uniforma rusescă dispar cu totul.

În anul 1859 se făcu o tabără la Floresci, în județul Prahova. La această tabără au luat parte: vre-o 4 regimente de infanterie, regimentul de vânători călări, regimentul de călărași, câte-va escadrone de dorobanți și oameni dintre grăniceri.

(Va urma.)

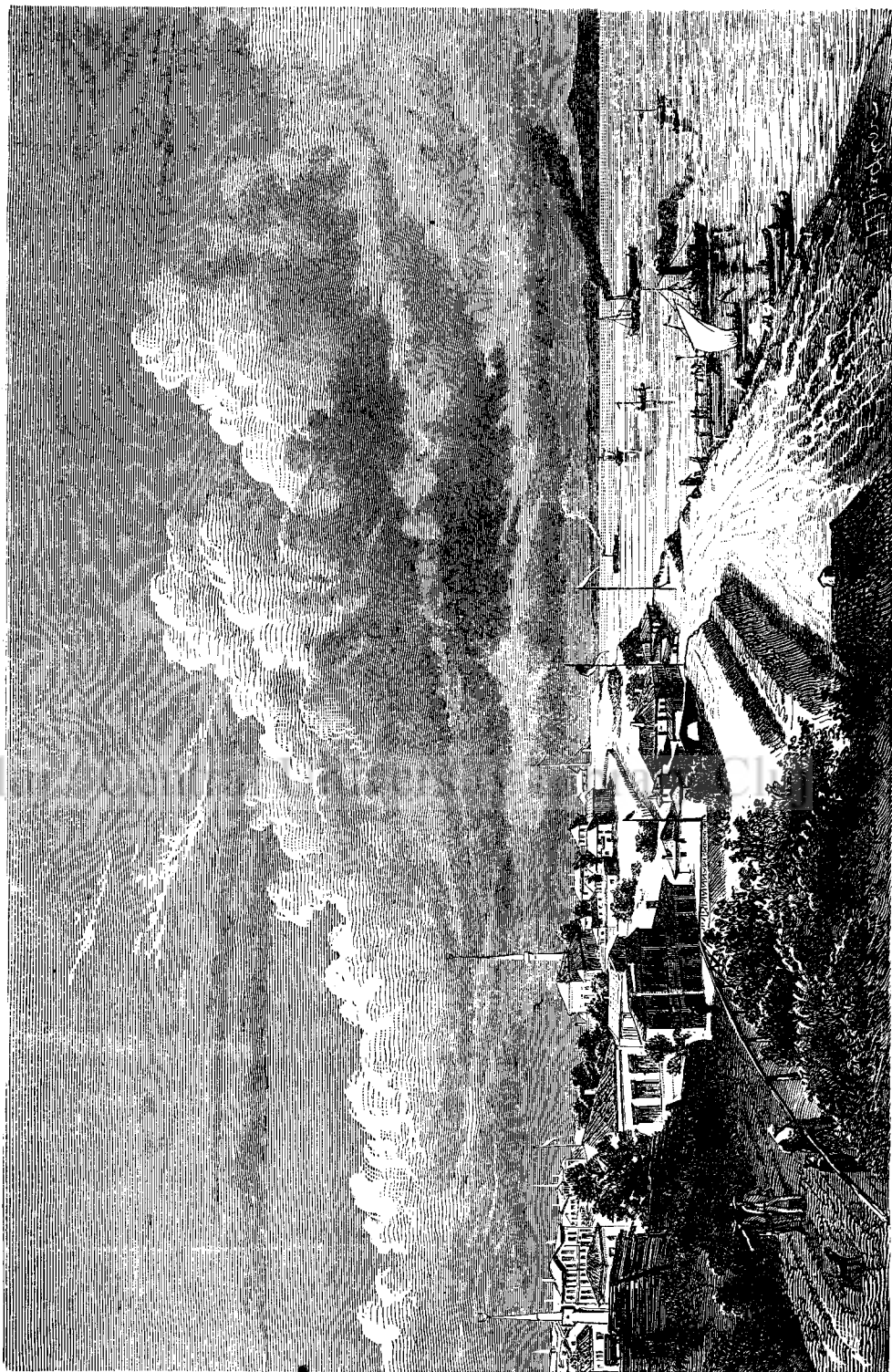
Bași-bozucii.

Oștirea turcă, în timp de război, se compune din trupe regulate și iregulate. Aceste din urmă sunt formate de diferitele corpuri de voluntari, călări și pedestri. Astfel sunt, spre exemplu, spahii, beduinii și mai ales bași-bozucii, — cumpliții bași-bozuci, de a căror grăză tremură și copilul din mamă. Ei se recrutează mai cu samă

de prin ținuturile asiatice și africane, și ofer padișahului un contingent foarte însemnat. Ceea ce face pe acești oameni să alerge sub drapelul ostășesc nu este atât ideea de datorie, nici simțământul patriotic, ci speranța de câștig și de jaf. Lucru firesc! Bași-bozucul e avisat la propriile sale resurse; el trebuie să-și procure de la sine și calul și armele, ba putem dice, că chiar și solda. Veniți de peste nouă țări și de peste nouă mări, voluntarii bași-bozuci prezintă o curioasă varietate în privința fisionomiei: câte rase de oameni, atâtea tipuri diferite. Nici chiar comandanții otomani nu ar fi în stare să distingă aceste tipuri și să știe tot-deuna, care din ce parte de loc se trage. Aceeași felurime și în privința costumelor. Bași-bozucii nu posed o uniformă anumită. Fie-care se poartă după obiceiul și după moda țerei și a nămolului său. Unii au îmbrăcămintea simplă și ordinară a Turcilor europeni; alții se îmbracă în stoffe scumpe de mătase, și strălucesc prin tot felul de culori; pe cap unii poartă fesuri, alții căciuli, alții turbane. Atât călăreții, cât și pedestrașii sunt provăduți cu arme de toate sistemele. De ordină ei poartă la brâu pistole și hadjare, mai lungi se mai scurte; la atac călăreții se folosesc și de sulite. Pusile lor, în general, sunt scurte și ușoare. Călăreții au nise ca și mici și slabi, dar sprinteni și răbdurii. Pe acei

călușei grămădesc toate munițiile și proviziunile lor, uneori și jaful, — astfel, încât călărețul se pare îngropat ca într-o magazie. — Bași-bozucii nu sunt mai de loc capabili de disciplină; ofițerii lor nu posed acele cunoștințe strategice, care se recer spre a putea ținea luptă în câmp

deschis și a se măsura cu oștire disciplinată. Drept aceea bași-bozucii nici nu se întrebuintează, de ordină, decât se ca avangardă, se apoi în luptele prin locuri mai anevoioase. Ei se luptă mai mult de capul lor și pentru densii; nu se prea interesează de mișcămintele generali ale armatei regulate; de subordinațiune încă nu le pasă mult, când se

Ruscicul. (La pag. 24).

găsesc la largul lor. Ei unde se opresc, nu formează tabere, ca restul oștirii, ci se reunesc în grupe de câte 15 până 20 de inși; peste noapte fac focuri mari și se culcă unii lângă alții, fără a pune străji împrejur. — Bași-bozucii sunt cei mai fanatici între toți ostașii turci; fanaticismul lor

e îndreptat chiar și în contra acelor creștini, cari nu sunt inimici ai Sultanului. Vai de bietii creștini, cari ajung pe mâinile bași-bozucilor! Ei devin obiectul celor mai mari și mai revoltătoare cruzimi: nici averea, nici viața nu le mai aparține. Cine nu-și aduce aminte de îngrozitoare scene din Bulgaria? Focul și sângele însamnă pretutindeni urnele sêlbaticelor horde ale bași-bozucilor, ori de câte ori au de-a face cù așa numiții ghiauri, fiă chiar raiale de-ai padișahului. Satele se topec în flacări; hadjarul pedestrașului și sulița călărețului străpung pe deserații locuitori,

fără deosebire de sece, fără deosebire de vîrstă; decă nenorociții creștini cêrcă a scăpa cu fuga, ei sunt doborîți de glonțele barbarului și călcați de copita calului sêu. Și mórtea nu vine mai nici odată singură: ea pentru bărbați e împreunată cu torturi, și pentru femei cu rușinarea. De jafuri nici că mai vorbim, că-cî ele n'au mai nici o importanță în asemênare cu focul și cu sângele. — Așa sunt bași-bozucii, așa sunt faptele lor. Pecat de Sublima Pórtă, că nu găsesce modru de-a mai înfrêna fanatismul acelor horde, care i-au făcu tatăta rêu!

V a r i e t ă ț i.

Rusciucul e un oraș în Bulgaria, situat pe malul Dunărei, togmai în fața Giurgului. Orașul numără vre-o 6300 case cu 35,000 locuitori, Turci, Bulgari, Români, Greci și Jidovi. Rusciucul e una din cele mai tari fortărețe turcesc; pozițiunea locului e forțe favorabilă din punct de vedere strategic, de ore-ce orașul se află pe înălțimea unui șir de coline; pe dinafără el e apêrat prin mîi multe fortificațiuni, érá pe dinlăintru printr'o citadelă. Rusciucul mai e important și din alt punct de vedere: o liniă de cale ferată îl légă cu Varna și cu Șumla. În rêsboiul de față Rusciucul ca fortăreță va juca un rol însêmnat și va face Rușilor multă bătăia de cap. Ruși s'au aședat cu bateriile lor pe malul sting la Slobozia, aprópe de Giurgiu; de aci ei bombardézá mîeréu fortăreța turcescă. Bombardarea a căusat orașului stricăciuni forțe mari. Turcii respunđend bombardamentului turcesc, aruncă bombele lor în Giurgiu și peefac în ruine acest oraș, unde nu se găsesce măcar un picior de ostaș. Gimnasiul din Giurgiu, un superb edificiu, spun că a suferit mari daune prin bombele venite de pe înălțimele Rusciucului.

Educațiunea superióră a femeilor din Rusia. În Rusia există stabilimente pablice și private, adecă un fel de licee sêu gimnastie, în care se dá fetelor instrucțiune secundară. Până la anul 1850 aceste stabilimente erau rezervate fetelor din clasa burgiesei și a nobilimiei. Un decret imperial din 24 maiu 1870 a deschis stabilimentele acesteá persónelor din tóte clasele societății și le-a dat un program uniform. Noul program prevede cursuri pregătitoare și cursuri de pedagogia. Aceste din urmă se sancțióneză prin certificate de studie, care echivaléză cu diplomele scolare din alte țeri. Stabilimentele sunt de dóue feluri: unele, numite gimnastie, aparțin statului și primesc numai eleve esterne; altele numite institute, sunt întreprinderi private, recunoscute de stat. Cele dintăiu, în număr de 854, au 29,720 de eleve; cele de al douilea sunt 1,145 la număr și au dat, în anul 1875, 1503 certificate; ele se frecuentéză de 45,000 de eleve. — Recomandăm aceste date statistice atențiunei acelor onorabili publiciști, cari-și bat joc de Rusia și o numesc barbară!

Litere profetice. Pasquino și Marforio, dóue tipuri populare la Italiani, întrețin următorul discurs: »Ce se mai aude nou despre Papa?» — »Rumore» (sgomot). — »Ce spune acest sgomot?» — »Spune, că Papa e ținut în captivitate.» — »De cătră cine?» — »Lasă prima literă a cuvântului și veí sei.» — »Umore» (E un morb de picior, de care suferă Sântul-Părinte). — »Și care sunt urmările acestui defect?» — »More» (móre). — »Și când va să se întêmplescă?» — »Ore» (peste câte-va ore). — »Cine va fi succesorul sêu?» — »Re» (regele). — »Dar care rege?» — »E» (adecă Emanuel).

O regină înțeleptă. Regina din Madagascar a publicat de currend un edict cătră supușii sei, care suntem siguri, că va produce o bună impresiune în tóta lumea civilisată. Buna regină interđice supușilor sei comerțul cu rom, pentru care ea produce următoarele motive: Romul vé e stricăcios: el vé ruinézá averile și face rêu nevestelor și copiilor vostri; el prostesce pe cel înțelept, pe cel prost îl face și mai prost; desvafă pe popor de-a respecta legile statului și-i nimicesce credința în Dumneđeu. — Așa se esprimă regina din Madagascar despre efectele romului. În lumea civilisată unele popóree încep a se ruina prin beutura rachiului. Dar edictele? . . .

Statistica popórelor slave. Budilovici numără Slavii în modul următor: Numêrul total al Slavilor este 90,365,633; între acestia 61,199,590 sunt Ruși, 9,815,154 Poloni, 5,940,539 Sêrbi și Croați, 5,123,952 Bulgari, 4,815,154 Cehi, 2,223,820 Slovaci, 136,000 Venđi și 111,416 Cașubi. Massa Bulgarilor se ține de religiunea ortodocsă, 30,000 sunt uniți, 500,000 catolici, 400,000 mohamedani. Între Sêrbi 3,023,129 sunt ortodocși, 2,407,890 catolici (Croații), 500,000 mohamedani și 9250 uniți.

Odinióră și acum! Pe la finea secolului al 17-lea domnia în Moldova Voevodul Antioch Cantemir, fratele celebrului Demetriu Cantemir. Turcii îi porunciră să éasă cu oșire moldovenescă la orașul Tighina (Bender), unde se făceau fortificațiuni. Éta ce ne povestesc cronicarul Nicolae Costin despre pretrecerea Moldovenilor dinaintea Tighinei: »După ce s'a aședat Antioch Vodă la Tighinea, vedénd pe Munteni săpând, și Turci și Tătari din Bugeac, i s'au făcut rușine, și đicéndu-i și singur Iusuf Pașa: Beiú, noi n'am venit aici să facem zefzechiuri, ci să lucrăm să plinim porunca imperatului cu o đí înainte. Ce atuncia și-au cerșut cu măsură o bucută de loc să sape; și ne avénd cu ce săpa, i-au dat dela Pașa traiste și sape și hărlețe tot cu samă, și ne fiind salahori, ai pus slujitorii la săpat, siimenii de léfă și călárașii, și căpitanii și buluc-bașii, cari nu era de aceea trébă. Ce vedénd că nu sporesce lucrul nimica, fiind ómeni puțini, decia au pus zapcii de au scos curtea tóta, și boerii cei mari și cei mici, și tóte diregătoriile, și de rușinea boerilor, săpat'au câte-va đile și Antioch Vodă singur, îndemnând pe boeri, și alta să între în voia Turcilor; care și Pașa singur trecénd pe acolo cu cercarea, și vedéndu-l săpând, l'au láudat din gură đicéndu-i: aferim Beiú! érá dela inimă nu scim părutu-i-s'au cu dragoste, ai ba. (Că Turcului să-i dai bani și să-i scoți ochii).« Preste scurt timp Antioch a fost scos din domniă — de cine? Nu de boerimea umilită, ci togmai de Turci. Puțin i-a ajutat săpatul!

Firmă nouă. În luna lui juliu an. c. nevasta unui neguțător de cismăria din Paris a născut într'o luní diminéța o fată; în séra aceleai đile ea a mai născut și două băeți. Atât mama, cât și pruncii se bucurau de-o sănătate escelentă. Tatăl celor trei prunci, un némț din Alsacia anume Schnée, a știut să profite într'un mod forțe ingenios de binecuvéntarea ceriului venită asupra capului sêu. El dete jos vechia firmă a prăvăliei sale și puse alta nouă în loc. Firma nouă sună: La cei trei gemeni!

Cămașa ciumei. În unele ținuturi din Ardeal următórea superstițiune e forțe lățită între țerani români. Când într'un sat se respândesce faima, că ciurma e aprópe, atunci femeile din acel sat se adună séra în ședétóre. S'apucă bərbătesce de tors, după ce torc s'apucă de dapănă, apoi coc tortul, îl spală, îl usucă și-l pun în rêsboiú; țes pênza, o tăii și în cele din urmă fae din ea o cămașă — pentru ciumă. Inainte de-a se lumina de điuă femeile duc acéstă cămașă la capêtul satului și o anină de stălpul porții. Ciurma dând să între în sat, găsesce cămașa, se îmbracă cu dênza și se departéză, fără ca să facă acelui sat vre-o supêrare. E de observat, că Românul în cazul acesta își inchipuesce ciurma personificată. — Acéstă superstițiune ni se pare destul de interesantă și de originală, pentru ca să o recomandăm ca sujet de poesiă unuia dintre acei poeți ai nostri, cari au darul de-a fi măestri în descrieri.